

könyves kutatásainak egy szeletét adta elő, Heltai Gáspár könyvtárának ma is létező darabjait mutatva be.

Keserű Gizella (SZTE) Heltai *Hálójának*, a spanyolországi inkvizícóról szóló Gonsalvius-mű fordításának kontextusáról szólva a kortárs francia és angol nyelvű protestáns mártírkönyveket és szerzőiknek a cenzúrával való bajoskodásait tárgyalta. Perger Péter, az Országos Széchényi Könyvtár Régi Nyomtatványok Tárának munkatársa a Heltai-nyomda működéséről és fölszerelésének 16–17. századi továbbéléséről tartott előadást. A hozzászólásokból kiderült, hogy a műhely néhány körtefára metszett iniciáléja és záródíszje ma is megvan a kolozsvári Akadémiai Könyvtár őrizetében.

A konferenciát kerekasztal-beszélgetés zárta Heltai Gáspár *Disputatio de Deo...*, *A második gyulafehérvári hitvita* című, frissen megjelent műve kapcsán. Ennek során Kovács Sándor, a kiadvány szerkesztője ismertette a kiadás körülményeit, majd Balázs Mihály méltatta Heltai 1570-ben nyomtatott művét, végül Buzogány Dezső, a könyv fordítója vázolta a magyarra való átültetés gondjait és örömeit.

Sipos Gábor

Habilitációs vizsgát tett Balogh Csaba

2024. dec. 9-én sikeres habilitációs vizsgát tett a Debreceni Református Hittudományi Egyetemen (DRHE) intézetünk oktatója, Balogh Csaba. Dolgozatának címe: *Ókori közel-keleti szövegek az ószövetségi Izrael történetéhez* (Habilitációs dolgozat. Kolozsvár 2024, 730 old.).

Az európai akadémiai világban az egyetemi oktatásban részt vevő tanárok habilitációs eljárás során bizonyítják oktatási és kutatási készségeiket, amely rendszertől függően egy dolgozat benyújtásából és szakbizottság előtt tett vizsgából áll. A jelenlegi jogszabályok értelmében Romániában a professzori cím elnyeréséhez habilitációs eljárás szükséges. Így intézetünk tanára, Balogh Csaba sikeres vizsgája nemcsak az akadémiai karrier kiemelkedő pontjának tekinthető, hanem intézményi jelentőséggel is bír.

elenlegi jogszabályok értelmében Romániában a professzori cím elnyeréséhez habilitációs eljárás szükséges. Így intézetünk tanára, Balogh Csaba sikeres vizsgája nemcsak az akadémiai karrier kiemelkedő pontjának tekinthető, hanem intézményi jelentőséggel is bír.

Az ószövetség-tudományok témakörében benyújtott dolgozat közel tizenhárom éves alkotói munka gyümölcse. Egyszerre tantermi segédanyag és a kutatók munkáját segítő kritikai szöveg-

kiadás. Az Ószövetség világának megértését, az ókori Izráel társadalmának és történelmének tágabb összefüggésben történő vizsgálatát nagyban segíti, ha egy pillantást vetünk a környező népek írásos hagyatékára. A Bibliában megjelenő népek, nevek, események, jelenségek, képzetek stb. sok esetben felbukkannak ókori közel-keleti szövegekben. Ezeknek java része azonban csak az idegen nyelvet beszélő olvasó számára hozzáférhető; a magyarul elérhető anyag szórványos és esetlegesnek mondható. Ezt a hiány kívánja betölteni az *Ókori közel-keleti szövegek az ószövetségi Izráel történetéhez* című habilitációs tézis, amely a kánaáni régióhoz és az ott formálódó Izráelhez, illetve Júdához a fenti szempontok szerint kapcsolódó akkád ékírásos szövegek magyar fordítását kínálja rövid bevezetővel és bő jegyzetanyaggal. Az azonos irodalmi korpuszokhoz tartozó szövegeket informatív bevezető tanulmányok előzik meg, illetve a magyar fordítást a szövegek akkád nyelvű átírása kíséri bő jegyzetanyaggal, amely a szerző filológiai ismereteinek gyümölcse. A magyar szöveg a Biblia világa iránt érdeklődő olvasónak jelent tájékozódási pontot, a kritikai kolláció pedig a kutatók számára kínál tudományos alapot, amelyben annál értékesebbek a lábjegyzetekben található filológiai megjegyzések.

A munka Balogh Csaba munkásságának érett terméke, ugyanis időről időre hirdette meg fakultatív tárgyként az akkád nyelvet, ahol szakszeminárium keretén belül vezette be az érdeklődőket az asszirológia világába. Ezenkívül is számos publikációban értekezett egy-egy, az Ószövetség számára releváns akkád szövegről, legyen szó a Jeruzsálemet érintő Amarna-levelekről vagy a fogságba került zsidók adminisztratív szövegeiről. A habilitáció ezekre az előmunkálatokra támaszkodva állt össze, amely a Kr. e. 15. századtól kezdődően a 6. századdal bezárólag tartalmaz szövegeket. (A dolgozat téziseit a beszámoló után közöljük.)

A habilitációs vizsga része volt ezenkívül két nyilvános előadás is. Az első egy tantermi előadás volt, amely az oktató *Problémás ószövetségi textusok* témájú kurzusához kapcsolódik *Exkluzívizmus, intolerancia és az Ószövetség világa* címmel. Az előadás arra hívta fel a figyelmet, hogy a sokszor intoleránsnak és kirekesztőnek tűnő Ószövetség és tulajdonképpen az egész Közel-Kelet világában a vallási képzetek megfélemlítésére törekedtek. A főisteneket sok esetben azonosították egymással szerződésekből, jogi szövegekből, hogy egy közös alapot teremtsenek a különböző népek számára. De az Ószövetségben is találunk ilyen szöveget. A Zsolt 14 majdnem szó szerint megegyezik a Zsolt 53-mal, azzal a nagy különbséggel, hogy az első a JHWH isten nevet használja, míg a másik az Elohim megnevezést. A zsoltár valószínűleg egy általános „sablon” az imádságra nézve, ahol az Elohimmal jelölt helyen az éppen aktuális isten nevét lehetett tetszőlegesen behelyettesíteni. Ezek a példák azt mutatják, hogy bár az Ószövetségben kétségtelenül megszólalnak olyan hangok, amelyek elutasítják az idegen kultúrákat, van egy másik viszonyulás is, s ezt mai szóhasználatunkkal toleranciának is lehetne nevezni.

A másik előadás egy angol nyelven megtartott tudományos értekezés volt *The composition of the Hezekiah-narratives (2Kings 19–20/ Isaiah 36–39) in the light of empirical data* címmel, amely az Ézs 38 és a 2Kir 20 közötti különbségekre kereste a magyarázatot. A nyelvészeti megfigyelések alapján meggyőző kép rajzolódott ki a két szöveg relatív viszonyáról. Úgy tűnik, hogy az Ezékiás király betegségéről szóló epizód (Ézs 38,1–6) később került az eredeti szövegösszefüggésbe, amely nem arról tudósított, hogy a napórán tíz fokkal tér vissza az árnyék, hanem a napnak megnevezett asszír király visszatéréséről.

Az előadások végeztével a habilitációs bizottság egyhangú pozitív döntéssel fogadta Balogh Csaba oktatót a DRHE habilitált doktori közé. Baráth Béla, a DRHE rektora a két intézmény közötti kapcsolatépítés fontos eseményének nevezte a habilitációt, amely nemcsak a habilitált doktor, hanem mindkét intézmény számára kiemelkedő stratégiai jelentőséggel bír.

Az alkalmon tíz kolléga és munkatárs vett rész a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet (KPTI) részéről. A KPTI akadémiai közössége örömet fejez ki, hogy egyik kiváló oktatója eddigi tudományos munkájának csúcspontjára ért, és tevékenységével a magyar tudományosság művelésén túl az erdélyi lelkészképzésben is felhasználható alpmunkát tett le az asztalra. Gratulálunk a megszerzett habilitációs címhez, és köszönjük az oktatás érdekében kifejtett munkáját!

Kató Szabolcs Ferencz

Karasszon István, Kustár Zoltán, Kőszeghy Miklós, Balogh Csaba,
Hódossy-Takács Előd és Baráth Béla Levente